

7. ročník Konference o sivej literatúre a repozitároch

Dňa 22. októbra 2014 sa v priestoroch Národnej technickej knižnice v Prahe konalo odborné podujatie venované problematike sivej literatúry pod názvom „7. ročník Konference o šedej literatúre a repozitářích“. Konferencia svojou témou a zameraním priamo nadväzuje na sériu Seminárov k sprístupňovaniu sivej literatúry.

Hlavná téma konferencie „**Hodnota šedej literatúry**“ pokrývala širší rozsah tém súvisiacich so sivou literatúrou, najmä problematiku digitálnych repozitárov, legislatívu a pridružené publikácie. Konferencie sa zúčastnili hostia nielen z Českej republiky, ale aj z Holandska, Maďarska, Poľska a Slovenska.

Dopoludňajší blok bol venovaný príkladom úspešnej práce so sivou literatúrou v Českej republike a v zahraničí. Úvodný príspevok „**Zpřístupňování informačních zdrojů včetně šedej literatúry v Zeměměřické knihovně**“ od autorov **Jiří Drozda a Veronika Synková** informoval o použití systému Invenio pre všetky automatizované činnosti knižnice Výskumného ústavu geodetického, kartografického a topogra-

fického, pričom knižnica ústavu ako prvá v Českej republike začala využívať prídavný modul Invenia – BibCirculation pre knihovnícke služby.

Prehľad o sivej literatúre, ktorú vo svojom fonde zhromažďuje Národní lékařská knihovna, a informácie o webovej aplikácii pre autoarchiváciu prostredníctvom systému Medvik v digitálnej knižnici poskytli vo svojom príspevku s názvom „**Šedá literatura ve fondech Národní lékařské knihovny**“ **Michal Závíška a Lenka Maixnerová**. Systém autoarchivácie ponúka autorom výber z variantov licencií Creative Commons a aktuálne sa považuje za tzv. zelenú cestu v oblasti Open Access.

Inšpirujúci je pohľad na prácu so sivou literatúrou v zahraničí. **Dominic Farace** zo spoločnosti GreyNet v príspevku „**Repozitář GreyGuide a jeho webový portál**“ predstavil repozitár GreyGuide, určený na spracovávanie a archiváciu informačných zdrojov o sivej literatúre. V nadväznosti na deklaráciu vydanú v Taliansku v roku 2014 pod názvom „Pisa Declaration on Policy Development for Grey Literature Resources“, ktorá je tzv. novým plánom pre sivú literatúru, bude

obsahom repozitára GreyGuide podstatná časť samotného webu GreyNet a aktuálne bude obsahovať kolekcie: PUB, BIO, GL16, GFS, GSI a IDGL. Cieľom má byť jednoduchšia orientácia a efektívne vyhľadávanie v množstve informačných zdrojov o sivej literatúre. K strategickým výzvam deklarácie patrí: zvýšenie spolupráce medzi organizáciami, ktoré sa zaoberajú spracovávaním sivej literatúry, podpora Open Access, hľadanie finančných zdrojov pre výskum spojený so sivou literatúrou, investovanie do infraštruktúry a nových technológií pre prístup a dlhodobú ochranu sivej literatúry, vývoj interoperabilných štandardov metadát, bibliografickej kontroly, manažmentu dát a iné.

Elly Dijk z DANS v Holandsku v príspevku „**Zprístupňovanie výskumných dát, publikácií a aktuálnych informácií z výzkumu prostredníctvom DANS**“ prezentovala aktivity zamerané na spracovanie a trvalé zaistenie prístupu k vedeckým dátam v digitálnej forme, s dôrazom na ich prepojenie s externými informačnými zdrojmi. Inštitúcia s 50-ročnými skúsenosťami so spracovávaním výskumných dát využívala počas svojho vývoja viacero informačných systémov, napr.: ICPSR, ZA, UKDA, Oxford Text Archive, PUMS, EDNA, v prvých rokoch 21. storočia systémy Dataverse, Zenodo, Figshare a iné. V súčasnosti môžu tvorcovia výskumných dát v Holandsku archivovať a opätovne používať svoju dokumentáciu prostredníctvom systému EASY. Prístup k tisícim súborov výskumných dát, e-publikácií a iným typom sivej literatúry zabezpečuje systém NARCIS, ktorý vie prepájať súvisiace informácie z rôznych, v repozitári uchovávaných dokumentoch (sivá literatúra v NARCIS tvorí viac ako 30 % obsahu).

V druhom bloku konferencie zástupcovia krajín V4 **Edith Görög** z Univerzity v Debrecíne, **Petra Pejšová** a **Hana Vyčítalová** z Národnej technickej knižnice v Prahe, **Jozef Dzivak** a **Andrej Kožuch** zo Slovenskej chemickej knižnice v Bratislave a **Jolanta Stepniak**, **Edyta Kedzierska** a **Natallia Kavalchuk** z Technickej univerzity vo Varšave predstavili v príspevku „**Přidružené publikace v zemích Visegrádské čtyřky**“ výsledky zaujímavého projektu s názvom „*Rozšířená vědecká komunikace: Národní iniciativy v řízení výskumných dat v zemích Visegrádské čtyřky*“. Projekt, ktorý prebiehal počas roka 2014, skúmal stav produkovaných a využívaných výskumných dát na vysokých školách a výskumných ústavoch v štyroch krajinách: Poľsko, Maďarsko, Slovensko a Česká republika. Podľa prieskumu na Slovensku je situácia v oblasti spracovávaní a využívania sivej literatúry kritická. **Jozef Dzivak** poznamenal, že podľa dotazníkového prieskumu väčšina opýtaných nemá postačujúce povedomie o hodnote informácií, ktoré ponúka sivá literatúra. Naše vedeckovýskumné inštitúcie sa zatiaľ nezaoberajú spracovávaním vlastnej výskumnej dokumentácie, jej dlhodobou archiváciou a zdieľaním medzi inštitúciami alebo rovnako zameranými odborníkmi. Dôkazom je tiež zistenie, že podstatný objem týchto dát je uchovávaných v pamäti osobných počítačov alebo na lokálnych serveroch. Rovnako kritické na Slovensku je povedomie o filozofii Open Access, možnostiach publikovania a výhodách otvoreného prístupu k výskumným dátam pre vedeckú komunitu.

Druhý blok ukončil **Michal Koščík** s príspevkom „**Anonymizace a ochrana osobních údajů v digitálních repozitářích**“. Autor poskytol odporúčania, na ktoré by mala myslieť každá inštitúcia pri spracovávaní osobných údajov, napr. uviesť na dostupnom mieste zdôvodnenie verejného záujmu alebo sprístupniť formulár žiadosti o zmenu osobných údajov, aby mohli dotknuté osoby reagovať čo najjednoduchším spôsobom a prevádzkovateľ repozitára minimalizoval editáciu metadát v záznamoch o autoroch.

Posledný blok prednášok bol venovaný najmä právnym otázkam z oblasti verejných licencií. **Matěj Myška** v príspevku „**Licence Creative Commons 4.0**“ predstavil nové CC 4.0, ktoré sa od predchádzajúcich verzií líšia uplatnením v globálnom rozsahu a zrozumiteľnejšej terminológii. Aj napriek snahám o vytvorenie medzinárodne platných pravidiel predstavuje CC predovšetkým zmluvnú dohodu. Autorské práva sú zatiaľ riešené na úrovni národných legislatív, preto aj použitie CC podlieha posudzovaniu podľa legislatívy konkrétneho štátu.

Praktickému použitiu verejných licencií sa vo svojom príspevku „**Užití veřejných licencií ke zpřístupnění databáze metadat**“ venoval **Michal Reinöhl**. Zdôraznil, že možnosti licencovania môžu byť obmedzené zmluvnými záväzkami, prípadne národnými politikami, a vždy je potrebné klásť dôraz na výber vhodnej verejnej licencie – či použijeme CC 4.0, Licence Open Data Commons, nástroje Public Domain (CC0, ODC, PDDL) alebo vlastnú verejnú licenciu.

Záver konferencie patril príspevku „**Dynamické zobrazování výsledků nejen z oblasti šedé literatury**“ **Pavla Kocourka** zo spoločnosti INCAD, s. r. o., ktorý predstavil možnosti a efektivitu využitia tematického rozcestníka.

Zborník príspevkov z konferencie v anglickom jazyku bude prvýkrát vydaný začiatkom roka 2015 ako špeciálne číslo časopisu The Grey Journal. Všetky príspevky a prezentácie budú prístupné na webových stránkach Národného úložiska šedej literatúry:

http://nysl.techlib.cz/index.php/7_rocnik_seminare.

Eva Chmelková

eva.chmelkova@cvtisr.sk

(CVTI SR)

Jana Kasáková

jana.kasakova@cvtisr.sk

(CVTI SR)